

РОМСКА МУЗИКА: АНТРОПОЛОГИЧЕСКИ ПРОЧИТИ, РОМСКИ ПРИНОС В МЕДИЙНАТА И ЗАПИСАНАТА МУЗИКА

Венцислав Димов¹

Студията очертава динамичната картина на ромската музика на Балканите. Изследователският интерес е антропологически и културологически и се фокусира върху музикалните контексти – функционирането на музиката в новото време (XX–XXI в.) в медии и музикална индустрия.

Първата част на работата е посветена на записаната ромска музика на Балканите в модерните времена: грамофонни плочи през първата половина на XX в.; аудиозаписи и видеоклипове от втората половина на XX в.; записана ромска музика от Балканите в началото на третото хилядолетие. В последния раздел са включени имена, заглавия и явления от съвременността, които тепърва стават обект на научен аналитичен прочит: ромски приноси в локалната етно-поп музика от Балканите, крале и кралици на новата циганска музика, възраждане на локални ромски практики в инструменталната музика.

Втората част от студията следва маршрутите на балканската ромска музика по пътя на глобализацията в пространствата на новите медии: в интернет, като гласове и образи в ние-медиите (социални мрежи, сайтове за видеообмен).

В третата част са анализирани някои характерни медийни образи на ромската музика през третото хилядолетие: балкански ромски приноси в съвременния етно-джаз, явлението Болкан Бийт като локален ромски принос в уърлдмюзик и етно-фюзъна, идиома Джипси-пънк.

В заключение се очертава общобалканското в ромската музика в две полета: като балкански музикален идиом (музикални стилове, инструменти и формации, музикални образи) и като музикантски практики чрез фигурата на ромския музикант от Балканите. Ромските музиканти и тяхната музика са медиатори и иноватори на музикалната култура на Балканите, в Европа и света. Тяхната значимост нараства в постмодерната ситуация и глобален аспект: балканските музикални приноси на ромите днес придобиват глобално културално значение.

Ключови думи: ромска музика на Балканите, ромски музикални стилове/жанрове, ромската музика и музикалната индустрия

1. ВЪВЕДЕНИЕ

Днешните глобални културни потоци са мултикултурни. Според Арджун Ападурай те са изградени от пресичащи се медийни прос-

---

¹ Доц. д-р Венцислав Димов – Институт за изследване на изкуствата при БАН.
Адрес за контакти: office@artstudies.bg

транства (mediascapes) с етнопространства, технопространства, финансови пространства и идеологически пространства. Медийните пространства са обвързани както с все по-достъпните електронни медии, така и с множещите се полета от образи, създавани от тях (Ападурай 2006: 55–60). Ако трябва днес да очертаем профила на ромската музика, той ще се открие най-ярко в медийната музика, която е разположена в зоната на пресичане на медийните пространства с етнопространствата като един от пиковите фокуси на присъщите и на двете алтернативност, интерактивност и мобилност.

В медийната музика са фокусирани важни аспекти на ромската музика и музиканти: традиции и модерност; фолклорна, художествена и популярна музика (folk, art, pop music²), свързана с ромски произход и идентичност; любителско и професионално музициране; миграционни процеси и межкултурни роли; образи и символи, разкриващи различни отношения към ромската музика и музиканти на ромската и неромската аудитория.

Следващите редове ще очертаят динамичната картина на ромската музика на Балканите и нейния медийен образ. Изследователският интерес се фокусира не толкова върху музиката като текст, а върху музикалните контексти – функционирането на музиката в новото време (XX–XXI в.). Доколкото всяко събитие в модерната епоха съществува чрез масмедии, ромската музикална култура е видяна през призмата на медии и музикална индустрия. База на изследването са артефактите на медийната музика: записи на материални (грамофонни плочи, аудио- и видеокасети, компактдискове) и виртуални (интернет) носители. Изследователските подходи са антропологически, културологически, медиаведски (media studies), етномузикологически (Димов 2010А).

2.1. РОМСКА МУЗИКА И МУЗИКАНТИ НА ГРАМОФОННИ ПЛОЧИ ПРЕЗ ПЪРВАТА ПОЛОВИНА НА XX В.

Не бихме могли да си представим ранната медийна музика от Балканите без участието на ромски музиканти. Ромите са сред професионалистите, големи майстори на инструменталната и вокалната селска и градска музика, изпълнявана „на живо“ по радиото и записвана на комерсиални грамофонни плочи. Ромски солисти и цели оркестри определят стила на инструменталната народна музика. Сред „асовете“ на тогавашните оркестри/банди за народна музика в България, Гърция, Румъния, Сърбия/Югославия, Османската империя/Турция са прочути ромски кларнетисти, флигорнисти, гайдари, акор-

---

² Според европейската концепция, превърнала се след епохата на Романтизма в световен модел, музикалната култура се дели на „високо изкуство“ – художествена/art музика, изкуство на стародавната народна селска традиция – фолклорна/folk музика и художествен ерзац, изкуство на улицата и масите – популярна/pop музика. Днес елитаристките нагласи на тази триадна концепция са преодолен и троичната подялба продължава да се използва, като трите категории се схващат като понятия-„шапки“ за разнородни явления, препоръчвани като удобни за класифициране на музика и в не-западния свят (Nettl 2005: 363). Класификацията се прилага и в българската етномузикология при изследване на модернизационните процеси във фолклорната музика, в Popular music studies и Minority music studies (Стателова 1999; Пейчева 2008).